

Samen verder

in Zaanstreek Waterland

WERKWIJZE, KADERS EN RANDVOORWAARDEN PROEFTUIN
ZAANSTREEK WATERLAND - EEN HERIJKING VAN HET PROTOTYPE

Toekomstscenario
kind- en gezinsbescherming

Inhoud

1. Aanleiding en totstandkoming	4
2. Doelgroep	5
3. Werkwijze proeftuin	6
3.1 Bouwstenen samenwerken in de proeftuin	6
3.2 De gewenste grondhouding	6
3.3 Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid & TOP-3	6
4. Het instroom- en het expertiseoverleg	8
4.1 De stappen naar het instroom- en expertiseoverleg	8
4.1.1 Lokaal team (Jeugdteam, Wmo team, Sociaal Wijkteam)	8
4.1.2 Veilig Thuis	8
4.1.3 Gecertificeerde Instelling (GI)	8
4.1.4 Door overige partners RVN	8
4.2 Anonieme inbreng	8
4.3 Gezinsprofielen	9
4.4 Deelnemers instroom- en expertiseoverleg	9
4.5 Uitkomsten instroom- en expertiseoverleg	10
5. TOP-3 gezinsoverleg	11
5.1 De stappen in aanloop naar het TOP-3 gezinsoverleg	11
5.2 Deelnemers TOP-3 gezinsoverleg	11
5.3 Besluitvorming in TOP-3 gezinsoverleg	12
6. Rollen en verantwoordelijkheden	13
6.1 Gedragsdeskundigen	13
6.2 Voorzitters TOP-3 gezinsoverleg	14
6.3 Inplannen van het TOP-3 gezinsoverleg	14
6.4 Samen verantwoordelijk	14
7. Expertise/bevoegdheid Raad voor de Kinderbescherming erbij halen	15
7.1 Fase 1 Besluit Raad voor de Kinderbescherming erbij halen	15
7.2 Fase 2 Het weegmoment	15
7.3 Fase 3 Het Raadsonderzoek	16
8. Crisis (acute onveiligheid) en dan	17
9. Expertise en maatregelen Jeugdreclassering	18
9.1 Wat is jeugdreclassering (JR)?	18
9.2 Nadere duiding doelgroep	18
9.3 Expertise en maatregelen JR in proeftuin	18
9.4 Passend binnen landelijk kader	18
9.5 Geen aanpassingen in werkwijze	19

10. Leren en ontwikkelen	20
10.1 Coachingsessies	20
10.2 Intervisie	20
10.3 Ervaringsdeskundigheid; Werkplaats proeftuin	20
10.4 Behoud expertise eigen organisatie	21
11. Gegevensdeling	22
11.1 (Geen) toestemming en de taskforce gegevensdeling	22
11.2 Klachten	22
Bijlage 1 Grondhouding	23
Bijlage 2 Methodische stappen GSV	24
Bijlage 3 Weging aard en ernst	25

Het Regionaal Veiligheidsnetwerk bestaat uit organisaties in Zaanstreek Waterland die betrokken zijn of benaderd kunnen worden bij een gezin als het gaat om veiligheid. De professionals zetten hun expertise en bevoegdheid in om passende hulp te vinden voor gezinnen waar grote zorgen zijn over veiligheid en dragen bij aan deskundigheidsbevordering van de lokale teams rond veiligheid.

Organisaties die op dit moment aan het Regionaal Veiligheidsnetwerk verbonden zijn:

Veilig Thuis, Jeugdbescherming Amsterdam, MABZ, Blijf Groep, Raad voor de Kinderbescherming, Parnassia Groep Sociaal Wijkteam Zaanstad-Noord, Jeugdteam Zaanstad-Noord, Jeugdteam Waterland, WMO-team Waterland, De Jeugd- en Gezinsbeschermers en de William Schrikker groep.

November 2025

1. Aanleiding en totstandkoming

Gezinnen hebben in het huidige stelsel te maken met organisaties die opeenvolgend met gezinnen werken, met elk hun eigen onderzoek en hulpplan (het estafette-model, zoals dat in het huidige systeem is georganiseerd). Voor gezinnen betekent dit dat zij met meerdere professionals te maken hebben aan wie ze hun verhaal moeten vertellen. Ook leidt dit tot lang wachten op hulp en ontbreken van samenhang in de aanpak van achterliggende problemen. Dit is niet in het belang van kinderen en gezinnen, en ook maatschappelijk gezien onwenselijk. Met de proeftuin willen we beproeven hoe we dit op een andere manier, beter voor de gezinnen, de professionals en de samenleving kunnen uitvoeren. Dit doen we binnen de wettelijke kaders.

De proeftuin Zaanstreek Waterland werkt aan het duurzaam stoppen van gewelddadig, misbruikend en verwaarlozend relationeel gedrag. Het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming (TKS) en het bijbehorende handelingskader vormen hierin het fundament. Dit handelingskader bestaat uit de beschrijving van de grondhouding, het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer en het recht op bescherming en hulp van de overheid, het methodische samenwerkingsmodel Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid (GSV) & TOP-3 en vakkennis. Het handelingskader vraagt om gedrag waarin samenwerking, reflectie en professionele moed centraal staan.

Om deze werkwijze en dit gedrag succesvol te implementeren, is het cruciaal dat de inrichting van het werkproces maximaal ondersteunend is aan de bedoeling van TKS en het handelingskader. Dit levert niet alleen concrete bouwstenen op voor de praktijk, maar biedt ook antwoorden op knelpunten die in de praktijk van de proeftuin zijn ervaren. Zo beschrijft deze notitie de herijkte werkwijze in de proeftuin, met daarnaast aandachtspunten voor implementatie. En dit alles op basis van de kennis en ervaringen van dit moment. We blijven een proeftuin en blijven openstaan voor verdere verbeteringen van de werkwijze.

Een duurzame verandering vraagt om een beweging waarin het huishouden centraal staat met naast hen het lokaal team. Het lokaal team blijft altijd betrokken bij het gezin/huishouden (op de voor- of achtergrond) en geeft samen met de veiligheidspartners en andere betrokken organisaties vorm aan de nieuwe werkwijze.

2. Doelgroep

De doelgroep van het Toekomstscenario bestaat uit gezinnen/huishoudens, woonachtig in het postcodegebied, waar sprake is van (een vermoeden van) acuut en/of structureel onveilig gedrag in een afhankelijkheidsrelatie. Met gezin/huishouden, bedoelen we alle relaties waarin volwassenen met of zonder kinderen (-9 maanden tot 100+ jaar) samenleven. Dit zal veelal onder één dak zijn, maar dat hoeft niet. Met acuut en/of structureel onveilig gedrag wordt bedoeld dat wat in het Landelijk Handelingskader lichamelijk, emotioneel en seksueel misbruikend, verwaarlozend of gewelddadig relationeel gedrag wordt genoemd. De woorden acuut en/of structureel onveilig gedrag zijn alleen in de praktijk makkelijker te gebruiken.

In deze gezinnen en huishoudens wordt door de professionals volgens Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid (GSV) & TOP-3 gewerkt. Op het moment dat een Regionaal Veiligheidsnetwerk-partner, ook wel RVN-partner, betrokken raakt bij het gezin/huishouden, valt deze onder de doelgroep van de proeftuin. Als een lokaal team samen met het gezin/huishouden optrekt om het onveilig gedrag te stoppen, gebeurt dit dus ook volgens de methodische stappen van GSV & TOP-3, maar is het geen onderdeel van de proeftuin. Lokale teams zijn zich ervan bewust dat hier een bepaalde kwetsbaarheid in zit, omdat landelijk is aangetoond dat er nog altijd onderrapportage van onveiligheid is.

Als er geen sprake is van (een vermoeden van) acuut en/of structurele onveiligheid, kan de betrokken volwassene(n) en/of kind(eren) ook hulp of ondersteuning ontvangen, maar maakt dat geen onderdeel uit van de proeftuin en gelden de huidige reguliere afspraken.

Het postcodegebied is het gehele gebied waar is afgesproken op de proeftuinmanier te werken. Concreet gaat het in 2025 om de volgende postcodegebieden: Waterland: 1150 1151 1452 1145 1156 1140 1141 1454 1482 1154 1153, een deel van Assendelft: 1566 of 1567 (1566 is het oude dorp en 1567 Saendelft), Krommenie: 1560 en 1561 en 1562, Westzaan: 1550 en 1551, Wormerveer: 1520 en 1521.

Op advies van Regioplan wordt het postcodegebied per 1-5-2026 uitgebreid met de volgende wijken in Zaanstad; Nieuw West, Oud Zaanwijk/Koog, Zaanstad Noord/Kogerveld, Zaanstad West/Oude Haven. Tevens wordt het postcodegebied per 1-9-2026 uitgebreid met Landsmeer. Daarmee zal vanaf dan de proeftuin heel Zaanstad bestrijken, met uitzondering van het PACT-gebied, de gemeente Waterland en de gemeente Landsmeer. De voorbereidingen voor deze uitbreidingen zullen begin 2026 starten.

3. Werkwijze proeftuin

3.1 Bouwstenen samenwerken in de proeftuin

Hoe we in de proeftuin Zaanstreek Waterland met de gezinnen/huishoudens en met elkaar samenwerken, is gebaseerd op vijf bouwstenen:

1. Samen met het gezin integraal afgewogen wat nodig is en samen kiezen wie dat het beste kan bieden

Besluiten worden gezamenlijk genomen met alle relevante partijen in het netwerk én met het gezin. Zo doorbreken we het estafettemodel waarin gezinnen/huishoudens telkens worden doorgeschoven. Besluiten worden niet vooraf genomen, maar samen afgewogen en genomen. Bevoegdheden van lokale teams, Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming of Jeugdbescherming blijven gelden, maar beslissingen worden in gezamenlijkheid gemaakt.

2. Het lokale team staat naast het gezin – op de voor- of achtergrond

Het lokale team blijft gedurende het hele proces betrokken bij het gezin, mits het gezin/huishouden dat wil en totdat het gezin/huishouden zonder ondersteuning verder kan in of na de fase persoonlijke groei. Soms betekent dit intensieve samenwerking op de voorgrond, soms meer op de achtergrond wanneer bijvoorbeeld de Gecertificeerde Instelling coördineert. Zo voorkomen we dat gezinnen/huishoudens steeds opnieuw moeten schakelen tussen verschillende organisaties en houden zij een herkenbaar gezicht. Het lokaal team staat dan ook naast het gezin centraal in de werkwijze.

3. Samen leren en ontwikkelen op alle niveaus en met elkaar

De werkwijze vraagt om voortdurende ontwikkeling. Of je nu professional, manager of bestuurder bent: samen blijven we leren, evalueren en groeien.

4. We houden het bij 1 werkwijze en 1 taal (expertise erbij halen)

We werken binnen het gehele regionale veiligheidsnetwerk volgens één herkenbare werkwijze en taal. Organisaties behouden hun eigen taken en verantwoordelijkheden, maar de samenwerking verloopt via een herkenbaar proces. Het regionaal veiligheidsnetwerk maakt het mogelijk om snel expertise erbij te halen wanneer nodig. Elkaar leren kennen en vinden hoort hier ook bij.

5. Focus op veiligheid van het hele gezin of huishouden

Hoewel focus op veiligheid vanzelfsprekend lijkt binnen kind- en gezinsbescherming, blijkt het in de praktijk lastig om deze focus vast te houden, omdat er ook andere zorgen kunnen zijn, zoals ontwikkelingsproblemen. We richten ons als regionaal veiligheidsnetwerk alleen op de onderliggende problemen, voor zover deze blijvend en/of terugkerend zorgen voor onveilig gedrag. De aandacht gaat naar de veiligheid van het hele gezin of huishouden, niet alleen van het kind en ook indien er

geen (minderjarige) kinderen betrokken zijn. Hiervoor hanteren we de methodische stappen van het Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid (GSV) & TOP-3.

3.2 De gewenste grondhouding

Binnen de proeftuin streven we naar een werkwijze waarin kinderen, gezinnen, volwassenen, huishoudens én professionals zich gehoord voelen. Een belangrijk subdoel van de proeftuin is om het vertrouwen van inwoners in 'het systeem' te vergroten. Daarom werken wij gedurende het gehele traject met gezinnen/huishoudens, met hun netwerk en met elkaar vanuit de daaraan ondersteunende grondhouding. Hieronder wordt verstaan dat wij (zie ook bijlage 1):

1. Respectvol omgaan met de ongelijke positie van het huishouden ten opzichte van professionals
2. Onderzoekend en nieuwsgierig zijn
3. Verbindend zijn
4. Transparant/open en navolgbaar zijn
5. Vasthoudend en activistisch zijn
6. Er steeds bewust van zijn dat je het ook verkeerd kan hebben
7. Kritische vragen kunnen stellen en grenzen kunnen aangeven

Deze ondersteunende houding is niet alleen van belang naar volwassenen en/of hun betrokken kinderen, maar ook naar professionals onder elkaar. Juist omdat samenwerking een essentieel onderdeel is van GSV & TOP-3, is de grondhouding zo van belang. Immers niemand heeft mandaat om de samenwerking van een ander af te dwingen; het vraagt een open, verbindende houding naar elkaar toe. Deze grondhouding is van vandaag op morgen nog niet vanzelfsprekend, zeker niet als het spannend wordt of als de werkdruk hoog is. Het vraagt continue aandacht van professionals, leidinggevenden en voorzitters van de verschillende overleggen. In het leer- en ontwikkeltraject wordt hier ook aandacht aan besteed.

Overigens is deze grondhouding ook bruikbaar voor andere vraagstukken waarin wordt samengewerkt met gezinnen/huishoudens.

3.3 Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid & TOP-3

In het Toekomstscenario is ervoor gekozen om te werken volgens de methodische stappen van het Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid (GSV) & TOP-3. Uiteindelijk is ook landelijk het streven dat alle organisaties, die zich bezighouden met structurele onveiligheid in gezinnen/huishoudens in afhankelijkheidsrelaties, deze manier van werken hanteren. Het landelijk handelingskader is ook op GSV gebaseerd.

We vatten hier de methodische stappen kort samen (zie ook bijlage 2):

A. Fase directe veiligheid

- Samen informatie verzamelen wie de betrokken volwassenen en/of kinderen zijn, wie belangrijk voor hen zijn en welk onveilig gedrag plaatsvindt, vanuit alle/verschillende perspectieven. Het is belangrijk dat alle onveilige gedrag in beeld gebracht wordt om dit samen te kunnen stoppen, voor alle betrokken volwassenen en/of kinderen. De rol van eenieder in het onveilig gedrag hoeft zeker niet gelijkwaardig te zijn;
- Samen wegen en prioriteren vanuit verschillende perspectieven en daarbij van elkaar leren en zorgen voor draagvlak;
- Samen een plan maken om de onveiligheid stop te zetten, duidelijk afspreken wie wat doet en wie wat in de gaten houdt;
- Samen aan de slag met het plan, nakomen van afspraken en dit regelmatig monitoren en evalueren.

B. Fase stabiele veiligheid

- Samen informatie verzamelen welke risicofactoren iedere keer opnieuw het onveilige gedrag veroorzaken of in stand houden;
- Samen wegen en prioriteren welke risicofactoren het grootste effect op het onveilige gedrag hebben en daarbij van elkaar leren en zorgen voor draagvlak;
- Samen een plan maken om haalbare doelen te koppelen aan de geprioriteerde risicofactoren en hier afspraken over maken;
- Samen aan de slag met het plan, nakomen van afspraken en dit regelmatig monitoren en evalueren.

C. Fase persoonlijke groei

- In kaart brengen wat alle betrokken volwassenen en/of kinderen zelf en/of samen nodig hebben om tot persoonlijke groei te komen, is daar herstel of verwerking voor nodig;
- Doelen formuleren met alle personen die je hiervoor nodig hebt;
- Afspraken maken, in een plan gieten (plan persoonlijke groei);
- Uitvoeren van plan en regelmatig evalueren.

Toelichting

Als we praten over informatie verzamelen wordt bedoeld dat het gezin wordt gevraagd om samen aan alle betrokken partijen te vragen hun informatie die reeds bekend is over het onveilige gedrag te delen zodat deze bij elkaar mag komen. En niet zoals in het oude estafette model steeds opnieuw uitgevraagd wordt.

Het woord 'samen' houdt in dat het steeds van belang is om na te gaan wie je nodig hebt in welke fase en bij welke stap, zodat je de situatie belicht vanuit verschillende perspectieven en je draagvlak krijgt (denk bijvoorbeeld aan school, huisarts, een belangrijke buurvrouw, een GI of een expert van de Blijf Groep). Hierin is het belangrijk dat het zo concreet mogelijk wordt gemaakt; bijvoorbeeld als gezamenlijk wordt bedacht dat betrokkenheid van bijvoorbeeld Veilig Thuis (VT) gewenst is, gaat het dan om de bevoegdheid van VT, of de expertise van een vertrouwensarts? Ook wordt steeds gewogen of het vanuit het gezin/huishouden wenselijk is om alle betrokkenen samen te laten overleggen of dat overleg plaatsvindt met het gezin/huishouden en een (beperkte) afvaardiging van de betrokkenen.

Een scherpe analyse van het type geweld is onmisbaar om te bepalen welke interventie passend is: werk je met alle betrokkenen tegelijk, of juist apart. Dit is voorliggend op "samen met alle betrokken volwassenen en/of kinderen". Bij sommige vormen van geweld kan de veiligheid van slachtoffers onder druk komen te staan bij een te sterke nadruk op "samen met alle gezinsleden" (waarbij de pleger vaak ook aanwezig is). Dit geldt voor bepaalde vormen van relationeel geweld zoals intiem terreur en stalking, waar gezamenlijk gesprek een contra indicatie is.

Als om een andere reden moet worden afgeweken van het 'samen', worden deze stappen gevolgd, maar vraagt het een aanpassing in de wijze van invulling geven aan het "samen met alle volwassenen en/of gezin".

In de volgende hoofdstukken is uitgewerkt welke overlegstructuren er in de proeftuin van Zaanstreek Waterland zijn opgezet, om deze methodische manier van werken te ondersteunen. Dat betekent dat de methodische manier van werken leidend is en niet de overlegstructuur.

4. Het instroom- en het expertiseoverleg

Het Regionaal Veiligheidsnetwerk (RVN) wordt geraadpleegd door professionals als wordt ingeschat dat er (mogelijk) extra expertise of bevoegdheden op het gebied van veiligheid nodig zijn. Het RVN is het netwerk met specifieke expertise om het lokaal team en het gezin/huishouden heen. De partners in het RVN kunnen altijd worden geraadpleegd. Het instroom- en expertiseoverleg is de enige plek waar de samenwerking in een overleg zonder het huishouden/gezin vorm krijgt en professionals de taken met elkaar verdelen. Alle andere stappen worden waar mogelijk met het gezin/huishouden gezet.

4.1 De stappen naar het instroom- en expertiseoverleg

4.1.1 Lokaal team (Jeugdteam, Wmo team, Sociaal Wijkteam)

Het lokaal team brengt een situatie van een gezin/huishouden in als het lokaal team al betrokken is bij het gezin of huishouden én er ontstaan/zijn vermoedens ontstaan van structurele kindermishandeling en/of huiselijk geweld, waarbij het lokaal team samen met het gezin, het betrokken netwerk en de reeds betrokken professionals inschat dat er extra expertise of bevoegdheden (mogelijk) nodig zijn. Dit kan in iedere stap en fase van GSV & TOP-3. Het lokaal team coördineert het proces en draagt zorg dat de informatie is verzameld. Dit kan door meerdere mensen samen met het gezin/huishouden worden gedaan en is de eerste methodische stap (samen informatie verzamelen).

4.1.2 Veilig Thuis

Veilig Thuis (VT) brengt een situatie van een gezin/huishouden in als:

- Er sprake is van een nieuwe melding en VT een vermoeden heeft van acute en/of structurele onveiligheid. De gezinsleden staan open voor het betrekken van het lokale team en/of zijn eerder bekend geweest bij het lokale team. Doel van het overleg is dan om te kijken of en zo ja welk lokaal team betrokken gaan worden, wie de coördinerend professional zal leveren en of er (op dat moment) nog aanvullende expertise vanuit het RVN nodig is. (Voor crisis wordt verwezen naar hoofdstuk 8.) Alle meldingen, waarbij er geen vermoedens zijn van acute en/of structurele onveiligheid, vallen buiten (de doelgroep van) de proeftuin.
- Na melding bij VT, als het gezin/huishouden niet wil dat het lokaal team betrokken wordt. In dat geval is VT de coördinerende professional en draagt zorg dat de informatie samen wordt verzameld als eerste methodische stap. Zodra er een opening wordt gevonden om het lokaal team te betrekken, omdat er toestemming is van de betrokken volwassenen (en kinderen boven de 16 jaar), brengt VT de situatie van het gezin/huishouden in het instroom- en expertiseoverleg in. Doel is dan om te

kijken welk lokaal team het beste mee gaat optrekken, wie de rol van coördinerend professional (over)neemt en welke aanvullende expertise vanuit het RVN nodig is.

- Als toestemming om het lokaal team te betrekken uitblijft, brengt VT dit in het instroom- en expertiseoverleg in, met als doel om de volgende methodische stap te zetten en te bepalen wie daar de expertise/bevoegdheid voor heeft. Hierover wordt het gezin altijd geïnformeerd.

4.1.3 Gecertificeerde Instelling (GI)

De GI brengt een situatie van een gezin/huishouden in als er een kindbeschermsmaatregel is opgelegd en zij met het gezin een mogelijkheid zien om het lokaal team te betrekken of als de aard en/of ernst van de zorgen over andere gezinsleden daarom vraagt. Dit kan in iedere stap en fase van GSV & TOP-3 aan de orde zijn. De GI draagt zorg dat de informatie samen wordt verzameld als eerste methodische stap en/of bouwt voort op de in de proeftuin verzamelde informatie zoals vastgelegd in het TOP-3 plan.

4.1.4 Door overige partners RVN

Een andere partner van het RVN, zoals de politie, MABZ of Level, kan ook een situatie van een gezin/huishouden inbrengen in het instroom- en expertiseoverleg, op het moment dat zij zich zorgen maken om de acute of structurele onveiligheid, er nog niemand betrokken is voor de proces coördinatie waar dit kan worden gemeld en de volwassene(n) (en kinderen boven 16, bij voorkeur 12 jaar) hiervoor toestemming geven. Als er geen toestemming is, worden de eerste stappen van de TOP-3 en daarmee de meldcode gevolgd, wat kan leiden tot een melding bij VT.

4.2 Anonieme inbreng

De betrokken professional heeft informatie te verzamelen over aard en ernst, alvorens de veiligheidssituatie van een gezin/huishouden in te kunnen brengen in het expertiseoverleg. Anders kan namelijk niet worden bepaald welke expertise of bevoegdheid erbij gehaald moet worden (dat betekent niet dat de professional dat alleen moet doen; zie ook 4.1.).

De inbreng vindt anoniem plaats; het beschermt de privacy van de betrokken volwassenen en/of kinderen. Het gezin wordt in het kader van transparantie wel vooraf geïnformeerd dat en waarom een vraag in het expertiseoverleg wordt voorgelegd. De reactie van het gezin kan dan meegenomen worden in de vraagstelling.

- Het is niet nodig niet-anoniem in te brengen; Om te bepalen welke expertise/bevoegdheid nodig is voor de eerstvolgende stap, is het niet nodig dat deze persoonsgegevens worden gedeeld.

- Het is niet passend niet-anoniem in te brengen; Vooraf is nog niet bekend welke organisatie er in de vervolgstap bij betrokken gaat worden. Organisaties die niet nodig zijn voor de volgende stap, hoeven niet te weten om wie het concreet gaat.

Als de uitkomst van het overleg een voorstel is om een andere organisatie te betrekken, wordt het gezin/huishouden hierover geïnformeerd. Feitelijk is geen toestemming van het gezin nodig om anderen te betrekken als er sprake is van bepaalde 'aard en ernst' van de onveiligheid. De doelgroep van de proeftuin is zo gedefinieerd dat er altijd sprake is van een bepaalde aard en ernst. Dit wordt verder uitgewerkt in de samenwerkingsafspraken gegevensdeling.

4.3 Gezinsprofielen

De vijf gezinsprofielen van het Verwey Jonker Instituut (VJI), samen met het zesde profiel, kunnen behulpzaam zijn in het bepalen welke expertise nodig is. VJI heeft geanalyseerd dat er vijf gezinsprofielen te onderscheiden zijn als het gaat om gezinnen en huishoudens waar kindermishandeling en/of verwaarlozing plaatsvindt. Er zit overlap tussen de profielen en maatwerk blijft nodig om te bepalen welke inzet van het RVN nodig is. De profielen kunnen echter helpen in patroonherkenning en om te bepalen bij welke profielen welke expertise/betrokken partijen helpend zijn. In het landelijk handelingskader hebben deze inmiddels ook een plek gekregen.

De vijf profielen zijn:

1. Gezin in de stress
2. Intieme terreur
3. Kindgedrag en opvoedstress
4. Langdurige zorg
5. Complexe conflictscheiding

4.4 Deelnemers instroom- en expertiseoverleg

Deelnemende partijen aan het overleg zijn vaste leden van:

- Lokaal team (in Zaanstad Jeugdteam en Sociaal Wijkteam, in Waterland Jeugdteam en Wmo team)
- VT (Veilig Thuis)
- Jeugdbescherming Regio Amsterdam (Jeugdbescherming).
- MABZ (Meldpunt & Advies Bijzondere Zorg)
- Blijf Groep
- DJGB (De Jeugd- en Gezinsbeschermers)
- William Schrikker Stichting (WSS)
- Parnassia
- De inbrenger (meestal de coördinerend professional)
- Een gedragsdeskundige (pilot)
- De voorzitter/netwerkregisseur
- Een coach van Civil Care (tijdelijk)

Het is belangrijk dat deelnemers in het instroom- en expertiseoverleg mandaat hebben om binnen hun eigen organisatie die samenwerking die wordt afgesproken in het overleg, te organiseren en faciliteren. Alleen met mandaat van bestuur en management kunnen de deelnemers voorbij het eigen organisatiebelang denken, en een gedeelde verantwoordelijkheid nemen en op elkaar vertrouwen.

De reden dat dit met alle partijen uit het RVN is, is omdat juist door met elkaar mee te denken, blinde vlekken worden verkleind en perspectieven worden verbreed.

MABZ neemt deel aan het overleg, omdat bekend is dat in deze gezinnen/huishoudens vaak moeilijk te begrijpen gedrag speelt. Blijf Groep neemt deel aan het overleg, vanwege hun expertise rond geweldsdynamiek en omdat intiem terreur vaak te laat wordt onderkend. Juist door met elkaar mee te denken, worden blinde vlekken verkleind en perspectieven verbreed. Een gedragsdeskundige als vaste deelnemer heeft als voordeel dat zijn/haar expertise ook kan worden ingebracht, bijvoorbeeld het op een goede manier benutten van de ontwikkelde gezinsprofielen. Om te toetsen in hoeverre die inhoudelijke expertise aan tafel noodzakelijk is zal een gedragsdeskundige om te beginnen als pilot deelnemen, roulerend van de verschillende organisaties.

De Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) heeft aangegeven bij anonieme inbreng niet deel te willen nemen aan het overleg. De RvdK geeft aan dat, daar zij de uitleg (beschermen van de cliënt) begrijpen voor het anoniem bespreken van zaken, ze geen mogelijkheid zien om aan te sluiten bij de nieuwe vorm van het expertiseoverleg, omdat zij hun onafhankelijke rol dienen te bewaken. Indien het consultvragen betreft waarbij een opschalingstraject richting gedwongen hulp nog niet aan de orde is, is het niet passend de RvdK te laten aansluiten. (De RvdK zal voor het expertiseoverleg op afroep beschikbaar zijn, wanneer er wel gedacht wordt aan het gedwongen kader en enkel bij niet anonieme zaken.)

De voorzitter begeleidt het proces om tot gedragen afspraken te komen. Het is daarom belangrijk dat de voorzitter onafhankelijk is en TOP-3 geschoold is. In een later stadium kan de voorzitter ook door een van de betrokken organisaties worden geleverd. Tevens is voor alle deelnemers de goede grondhouding van belang, zodat niet alsnog over een gezin/huishouden wordt besloten en er gelijkwaardigheid is bij de inbreng van de verschillende expertises. Om hiervoor zorg te dragen zal de eerste periode een coach van Civil Care aansluiten.

4.5 Uitkomsten instroom- en expertiseoverleg

Om op basis van aard en ernst te kunnen bepalen welke expertise en/of bevoegdheid nodig is, komen het volgende type vragen aan de orde (voor toelichting op aard en ernst zie bijlage 3):

- Welk onveilig gedrag is er aan de orde tussen de verschillende leden van het gezin/huishouden (aard)?
- Hoe erg is dat (ernst)?
- Wat is het perspectief van de gezinsleden op de onveilige situatie?
- Welke vervolgstappen kunnen helpen om het onveilig gedrag te stoppen?
- Welke deskundigheid of bevoegdheid denk je nodig te hebben, en waarom?
- Wie kan dat bieden? Op welke termijn?

Het overleg heeft als resultaat dat er afspraken worden gemaakt welke organisatie met welke expertise en/of bevoegdheid wordt toegevoegd bij het zetten van de eerstvolgende stap. Bij twijfel over wie met wie het beste kan optrekken, wordt dit zo lang in het overleg besproken, totdat er een gedragen uitkomst is. De voorzitter begeleidt dit proces. Aangezien de deelnemers met mandaat zitten, zijn de afspraken daarna leidend.

Het erbij halen van een andere organisatie kan in verschillende vormen; van meegaan naar het gezin, tot contact leggen met een andere organisatie om in te stappen. Er mag van worden uitgegaan dat als het gezin/huishouden en het lokaal team op basis van weging van de aard en ernst de stap maken om de expertise van de RVN-partners erbij te halen met verzoek tot ondersteuning, het resultaat een samenwerking wordt en zich niet beperkt tot advisering. Dit laat onverlet dat er ook (alleen) om advies kan worden gevraagd in het expertiseoverleg. Er worden geen besluiten gemaakt met betrekking tot de inhoud van het TOP-3 plan in het expertiseoverleg.

De werkgroep implementatie gaat uitwerken hoe om te gaan met wachttijden bij de onderlinge partners en of prioritering door de moederorganisatie plaatsvindt binnen de proeftuin (op postcode) of op basis van onveiligheid.

De themagroep herijkte werkwijze wordt gevraagd om, samen met de leden van het overleg, na 3 maanden de combinatie van instroom- en expertiseoverleg en de samenstelling te evalueren, en op basis daarvan aanbevelingen te doen aan de werkgroep implementatie.

De themagroep herijkte werkwijze wordt gevraagd om met betrokken gedragsdeskundigen na 3 maanden hun rol in het expertiseoverleg te evalueren.

5. TOP-3 gezinsoverleg

Het TOP-3 gezinsoverleg is een essentieel onderdeel van GSV & TOP-3. Het is het overleg met de gezinsleden of het huishouden, hun netwerk en de betrokken professionals (tenzij de veiligheid van de slachtoffer(s) hiermee onder druk komt te staan, dan zal met gezinsleden apart het overleg plaatsvinden). Het TOP-3 gezinsoverleg heeft altijd één van de onderstaande drie doelen:

1. Het wegen en prioriteren van het onveilige gedrag of de risicofactoren (afhankelijk van de fase) vanuit alle verschillende perspectieven.
 2. Het maken van afspraken of van een plan gericht op directe of stabiele veiligheid.
 3. Het evalueren van de gemaakte afspraken.
- En dat in iedere fase weer (zie bijlage 2).

5.1 De stappen in aanloop naar het TOP-3 gezinsoverleg

Voor een TOP-3 gezinsoverleg heeft de coördinerend professional als taak om te zorgen dat de benodigde informatie is verzameld, zodat tijdens het TOP-3 gezinsoverleg alle perspectieven op tafel komen. Hiertoe worden gesprekken gevoerd met gezinsleden/leden van het huishouden, betrokken hulpverleners en informeel netwerk. Dat kan gaan om school, een sporttrainer, therapeut, de buurvrouw, huisarts, wijkagent etc. Waar mogelijk worden deze gesprekken gevoerd samen met (iemand van) het gezin/huishouden. Meestal zal de coördinerend professional (een deel van) deze informatie verzamelen, maar deze kan ook een betrokken collega(organisatie) vragen een deel van deze informatie op te halen. Of een professional die al betrokken is bij het gezin/huishouden.

Het resultaat is dat de coördinerend professional zorgt voor een TOP-3 plan, waar het genogram/sociogram in staat en waar de verzamelde informatie vanuit alle perspectieven gesorteerd is passend bij de fase. Dit zijn de onveilige gebeurtenissen in de fase directe veiligheid en de risicofactoren in de fase stabiele veiligheid.

Daarnaast zorgt de coördinerend professional (door het zelf te doen of door af te spreken dat iemand het doet):

- voor de afspraak, een voorzitter en een covoorzitter van het TOP-3 gezinsoverleg. De afspraak kan overigens pas worden gepland als de informatie is verzameld en van daaruit zorgvuldig wordt gekozen wie aan tafel wordt uitgenodigd;
- dat betrokken professionals op de hoogte zijn van de nieuwe werkwijze (voor zover dat nog niet het geval is);
- dat het gezin/huishouden en betrokkenen vanuit het netwerk goed voorbereid in het overleg zijn, dat ze weten wat het doel is, de agenda, wie er aan tafel zitten en hoe ze zich gesteund kunnen voelen aan tafel.

Alle deelnemers bereiden alleen feitelijke informatie, aandachtspunten en overwegingen voor en geen voorgenomen besluiten op basis van een MDO-/intern casusoverleg (zoals voorheen in de praktijk gebeurde). Iedereen ontvangt de verzamelde informatie, genoteerd in het TOP-3 plan, vooraf.

Dit is een essentieel onderdeel wat vraagt dat professionals, gedragsdeskundigen en managers uit hun comfortzone stappen, omdat ze zonder intern bedacht, voorgenomen besluit het overleg ingaan. Wel zijn ze goed voorbereid en ingelezen.

Er is geen toestemming nodig voor het houden van een TOP-3 gezinsoverleg, omdat de aard en ernst van de onveiligheid de grondslag is voor het delen van informatie. Wel werken we zo transparant mogelijk.

5.2 Deelnemers TOP-3 gezinsoverleg

Het is altijd op maat wie er deelneemt. Het uitgangspunt is dat je van het lijstje hieronder de verschillende perspectieven in beeld wil krijgen en mee wil wegen, laten beslissen. Daarnaast is het dus een afweging wie daarvoor aan tafel moet komen.

Over het algemeen nemen aan het TOP-3 gezinsoverleg deel:

- De betrokken gezinsleden of het huishouden (voor zover mogelijk uit oogpunt van veiligheid)
- Het informeel netwerk
- De coördinerend professional
- De overig betrokken professionals (voor zover relevant)
- Een voorzitter (TOP-3 geschoold)
- Een covoorzitter die de afspraken vastlegt en mogelijk het proces kan ondersteunen

De betrokken gezinsleden worden gestimuleerd om vanuit hun netwerk een eigen vertrouwenspersoon mee te nemen.

Voor de kwaliteitsborging is het essentieel dat ook de deskundigheid van de gedragsdeskundigen wordt betrokken. De wijze waarop is uitgewerkt in hoofdstuk 6.

Noemenswaardig is in deze dat de politie en Parnassia als mogelijk overig betrokken professionals aan kunnen schuiven bij het TOP-3 gezinsoverleg. De politie is immers nog altijd de grootste melder van onveiligheid in gezinnen/huishoudens. En Parnassia heeft de expertise in het herkennen van mogelijke GGZ problematiek bij volwassenen en/of kinderen en welke organisatie daar het beste bijgehaald kan worden om tot diagnosestelling en eventueel behandeling te komen.

Als de expertise en/of bevoegdheden van de politie en het OM nodig zijn, kan besloten worden het Zorg & Veiligheids-huis (ZVH) erbij te halen. Die werkwijze past binnen de proeftuin en de methodische stappen volgens GSV & TOP-3 en het inschakelen van het ZVH staat dus niet buiten de proeftuin.

Het programmateam wordt gevraagd de samenwerking met het ZVH in 2026 nader concreet uit te werken.

Als expertise nodig is van een professional die niet bij het overleg aanwezig kan zijn, kan de coördinerend professional deze professional in afstemming met het gezin/huishouden vooraf consulteren voor aandachtspunten en overwegingen.

5.3 Besluitvorming in TOP-3 gezinsoverleg

Werken volgens GSV & TOP-3 vraagt dat bij iedere stap van het methodisch proces de coördinerend professional met het gezin/huishouden, hun netwerk en de betrokken professionals gezamenlijk bepalen wie en wat nodig is om de volgende stap te kunnen zetten. Dat betekent dat de besluitvorming plaatsvindt tijdens een TOP-3 gezinsoverleg op basis van alle informatie en de bijbehorende weging en

prioritering en de professionals niet meer met een voorgenomen besluit deelnemen aan het TOP-3 gezinsoverleg. Uitgangspunt bij de besluitvorming is dat tijdens het TOP-3 gezinsoverleg de perspectieven methodisch en op basis van gelijkwaardigheid worden gewogen. Er zijn echter op de gelijkwaardigheid twee uitzonderingen:

1. Als er een formeel GI-besluit moet worden genomen (bijv. een besluit tot het indienen van een verzoek bij de rechter tot verlenging of beëindiging van een maatregel), dan kan, nadat alle perspectieven zijn ingebracht, gewogen en geprioriteerd, in aanwezigheid van de gedragsdeskundige van de GI een besluit worden genomen, zodanig dat voldaan wordt aan de wettelijke kwaliteitseisen van de GI. De voorzitter van het TOP-3 gezinsoverleg maakt dit aan de start van het TOP-3 gezinsoverleg duidelijk.
2. Als er een formeel RvdK-besluit moet worden genomen, namelijk de uitkomst van een Raadsonderzoek, dan wordt ter tafel ruimte geboden voor alle perspectieven en is het alleen aan de RvdK voorbehouden om tot een besluit te komen. Dat betekent dat de voorzitter van het TOP-3 gezinsoverleg aan de start duidelijk maakt dat het overleg leidt tot een advies, waarna de RvdK tot een besluit komt.

De gezamenlijke weging, prioritering, afspraken en/of besluiten worden vastgelegd in het TOP-3 plan in het registratiesysteem (KeDo RVN-Interact). Zie ook hoofdstuk 11.4.

6. Rollen en verantwoordelijkheden

6.1 Gedragsdeskundigen

Voor de kwaliteitsborging is het werken vanuit meerdere disciplines essentieel, waaronder een gedragsdeskundige. De gedragsdeskundige maakt onderdeel uit van het inhoudelijke besluitvormingsproces en draagt zo bij aan de kwaliteit van het plan, de hulp, de besluitvorming en ondersteuning aan het gezin/huishouden. Door hun overstijgende manier van denken en expertise kunnen zij ondersteunend zijn in het in beeld krijgen van de onderliggende patronen van onveilig gedrag. Zo brengen ze, net als de andere betrokken professionals, expertise mee en kunnen ze meewegen wat de ernst hiervan is. Dat doet de gedragsdeskundige door voorafgaand aan een TOP-3 gezinsoverleg gevraagd en ongevraagd te adviseren over mogelijk relevante thema's en dilemma's van de professional en door de professional te behoeden om met voorgenomen besluiten een overleg in te stappen. En dat doet de gedragsdeskundige door soms mee aan tafel te zitten bij het TOP-3 gezinsoverleg.

Aangezien dit een verandering van rol is voor de gedragsdeskundigen, wordt de werkgroep leren en ontwikkelen gevraagd of hier (middels bijvoorbeeld coaching) ondersteuning voor mogelijk is.

Het bepalen of een gedragsdeskundige aansluit bij een TOP-3 gezinsoverleg, gebeurt op dezelfde manier als voor de andere deelnemers. In de voorbereiding van een TOP-3 gezinsoverleg wordt gekeken welke expertise en/of bevoegdheid nodig is om de volgende methodische stap te zetten. En dat in iedere fase weer. Ook kan een professional in de voorbereiding zijn/haar gedragsdeskundige raadplegen en dan tot de conclusie komen dat het wenselijk is dat een gedragsdeskundige aanschuift. De professional of zijn/haar gedragsdeskundige overlegt dan met de coördinerend professional om te bepalen welke gedragsdeskundige het beste kan aanschuiven.

De organisatie van de coördinerend professional levert in principe de gedragsdeskundige. Dat is meestal het lokaal team (in Zaanstad het Jeugdteam, het SWT heeft geen gedragsdeskundige), maar kan ook VT zijn of de GI (bij een gezin met een maatregel).

Het hangt van de aard en ernst van de problematiek af dan wel de noodzaak een formeel besluit te kunnen nemen of een gedragsdeskundige deelneemt aan een TOP-3 gezinsoverleg, of dat deze alleen wordt geraadpleegd door de coördinerend professional. Onder een formeel besluit wordt verstaan een besluit, waarvan het landelijk normenkader van de GI's bepaalt dat deze met betrokkenheid van een gedragsdeskundige moeten worden genomen.

Als er sprake is van een maatregel neemt de gedragsdeskundige van de GI deel aan het TOP-3 gezinsoverleg. Met aanwezigheid van de gedragsdeskundige kan namelijk, na alle perspectieven die ter plekke zijn ingebracht en het advies tot weging te hebben gehoord, een besluit worden genomen, zodanig dat voldaan wordt aan de wettelijke kwaliteitseisen van de GI. Dat iedereen gelijkwaardig aan tafel zit, wil niet zeggen dat ieders inbreng gelijk wordt gewogen. Als bijvoorbeeld een deskundige op het gebied van eerwraak deelneemt, is het logisch om op dat onderdeel dat advies zwaarder te wegen dan van de andere betrokkenen. De deskundige is immers uitgenodigd, omdat de expertise wordt geacht nodig te zijn en onvoldoende aanwezig is bij de andere betrokkenen. Datzelfde kan ook gelden voor de expertise van de gedragsdeskundige.

Ter verduidelijking: Vanuit huidige wet- en regelgeving is het integreren van gedragsdeskundigen in de proeftuin mogelijk mits geborgd wordt dat het een gedragsdeskundige van de GI betreft in geval van een kindbeschermings- dan wel jeugdreclasseringsmaatregel. In gezinnen zonder maatregel is de gedragsdeskundige van de GI niet gehouden aan het landelijke normenkader. En dat is ook niet nodig, omdat de methodische werkwijze van GSV & TOP-3 zorgdragen voor een gedegen inhoudelijk proces van wegen, prioriteren en besluitvorming. Voor Veilig Thuis geldt dat het landelijk handelingsprotocol Veilig Thuis 2019 stelt dat gedragswetenschappers in complexe, onveilige of onduidelijke situaties verplicht betrokken moeten worden bij de besluitvorming. Niet gespecificeerd staat hoe deze besluitvorming vormgegeven moet worden. Dus hiermee zijn er mogelijkheden om de gedragswetenschappers van veiligheidspartners actief in de werkwijze van de proeftuin te betrekken.

Een ander aspect van de rol van gedragsdeskundige is generieke informatieoverdracht van analytische kennis over onderliggende patronen die kunnen leiden tot onveilig gedrag. Deze kennis wordt nu per organisatie gedeeld, maar kan breder in de proeftuin worden gedeeld, los van specifieke gezinnen/huishoudens. Zo kan ook optimaal gebruik worden gemaakt van de verschillende expertises van de betrokken gedragsdeskundigen.

De werkgroep leren en ontwikkelen wordt gevraagd hiervoor, samen met de gedragsdeskundigen, een voorstel te maken om dit nader uit te werken.

6.2 Voorzitters TOP-3 gezinsoverleg

Volgens GSV & TOP-3 wordt de voorzittersrol tijdens een TOP-3 gezinsoverleg bij voorkeur niet uitgevoerd door de coördinerend professional maar door een collega professional. Wel zorgt de coördinerende partij dat er een voorzitter is. Dit kan een collega zijn uit de eigen organisatie of een professional van een andere organisatie die betrokken is bij het gezin/huishouden. Voorwaarde is dat deze opgeleid is in het werken volgens GSV & TOP-3. Uitgangspunt is dat iedere professional, opgeleid in GSV & TOP-3, met behulp van onder andere coaching, de voorzittersrol kan vervullen.

Daarnaast kan de samenwerking met gezinnen/huishoudens en/of hun netwerk en/of de betrokken organisaties dermate complex zijn, dat voorzitterschap door een ervaren voorzitter noodzakelijk is voor een goed verloop van het TOP-3 gezinsoverleg. Dit kan bijvoorbeeld zijn omdat er een groot aantal organisaties betrokken is, of omdat gezinsleden/leden van het huishouden complexe onderlinge verhoudingen hebben en/of er spanning is vanwege de inhoud van het TOP-3 gezinsoverleg. Aangeraden wordt om dan te zorgen voor een ervaren voorzitter. In de huidige situatie kan deze waar mogelijk uit een andere regio, de regionale beschermtafel of vanuit Civil Care worden ingevlogen. Op termijn kan worden bekeken wie hier binnen alle organisaties goed in is, eventueel met gericht scholingsaanbod.

6.3 Inplannen van het TOP-3 gezinsoverleg

De tijd die nodig is voor het inplannen en uitnodigen van de betrokkenen voor het TOP-3 gezinsoverleg wordt als tijdrovend en vertragend gezien. Aangezien het vooral planmatige werkzaamheden betreft wat weinig inhoudelijke kennis vraagt, kunnen teamondersteuners de coördinerende professionals hierin ondersteunen. Zij dienen wel getraind te zijn in taal en grondhouding. Hiervoor wordt capaciteit beschikbaar gesteld bij de lokale teams (JT, SWT en gemeente Waterland) voor de TOP-3 gezinsoverleggen waar zij de coördinerend professional leveren.

6.4 Samen verantwoordelijk

In de oude werkwijze ligt de verantwoordelijkheid voor de hulp en ondersteuning bij de individuele professional. Dat past niet in deze werkwijze, omdat professionals samen met het gezin/huishouden en met elkaar informatie verzamelen, wegen, prioriteren en afspraken maken wie wat gaat doen. Dat wil niet zeggen dat er dan niemand verantwoordelijk is voor de besluiten die worden genomen en de ondersteuning die wordt ingezet. Met oog voor ieders positie worden afspraken gemaakt wie welke taak op zich neemt en ieder is verantwoordelijk voor zijn eigen taak. Maar niemand is meer alleen verantwoordelijk voor de besluitvorming en de ondersteuning die wordt ingezet; deze wordt gezamenlijk gedragen. Dus als in een TOP-3 gezinsoverleg een zogenaamd kernbesluit wordt genomen, is de voorzitter verantwoordelijk voor het goed doorlopen van het besluitvormingsproces, waarbij alle perspectieven gelijkwaardig maar niet gelijk zijn. Alle deelnemers zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun eigen inbreng en hun rol in het besluitvormingsproces en de gedragsdeskundige voor de kwaliteit van zijn/haar inbreng en advies, gelet op zijn/haar positie, ten behoeve van het gezamenlijk genomen besluit.

Het kan zijn dat besloten wordt dat 2 organisaties samen optrekken en dat 1 meteen aan de slag kan en de ander pas over 3 weken tijd heeft. Dan wordt in het instroom- en expertisetoeverleg gezamenlijk besloten of het mogelijk is 3 weken te wachten, en dan wachten beide organisaties met eventueel stut-afspraken voor de tussentijd. Of er wordt gezamenlijk besloten dat er wel morgen actie vereist is en dan hebben deelnemers mandaat om te regelen dat er morgen iemand beschikbaar is. Zo wordt ook deze verantwoordelijkheid samen gedragen en ligt er niet bij 1 persoon alleen de verantwoordelijkheid of het mandaat. Als blijkt dat steeds dezelfde organisatie niet conform wens kan 'leveren', informeert de voorzitter of een betrokken manager de werkgroep implementatie hierover, zodat het management hier gezamenlijk een oplossing voor kan vinden.

7. Expertise/bevoegdheid Raad voor de Kinderbescherming erbij halen

Over het inzetten van overheidsbevoegdheden zegt het Landelijk Handelingskader het volgende: "Het kan nodig zijn overheidsbevoegdheden in te zetten als deze nodig of helpend zijn om het geweld nader te onderzoeken en te stoppen. Dat gebeurt na een zorgvuldige inschatting dan wel afweging van de ernst van het geweld en de mogelijkheden om hulp te bieden. Het gaat in de praktijk om een overwogen evenwicht, waarin beschermingsmaatregelen onderdeel kunnen zijn van effectieve hulp, maar ook een negatieve impact kunnen hebben op de hulpverlening. Het gebruik maken van bevoegdheden wordt gerechtvaardigd door de ernst van geweld. Is nader onderzoek doen met toestemming van het gezin niet mogelijk? Worden er fundamentele rechten van een of meerdere gezinsleden geschonden? Dan is er recht op hulp en op bescherming van de overheid.

Het is een terugkerende professionele afweging welke hulp en bescherming het beste ingezet kan worden of dient te worden gestopt. De mogelijke schadelijke gevolgen van het gebruik van bevoegdheden wegen we altijd mee. Wat zijn de mogelijke gevolgen als we dit niet doen? En wat als we het wel doen? Als we gebruik maken van onze bevoegdheden, dan is dat de uitkomst van een transparant proces. Leden van het gezin worden hierover maximaal geïnformeerd en het proces is navolgbaar."

Overheidsbevoegdheden is heel breed. Als het gaat om de betrokkenheid van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) gaat het om het mogelijk inzetten van kinderschermingsmaatregelen. Er zijn 3 fases voor wat betreft de betrokkenheid van de Raad voor de Kinderbescherming:

1. Lokaal team (en RVN-partners) willen de expertise of bevoegdheid van de RvdK erbij halen;
2. Het weegmoment, waarin wordt besloten of een Raadsonderzoek wordt gestart;
3. Het Raadsonderzoek.

Hieronder wordt per fase omschreven hoe het proces verloopt.

7.1 Fase 1 Besluit Raad voor de Kinderbescherming erbij halen

De expertise van de RvdK kan worden ingezet na een zorgvuldige inschatting, dan wel afweging van de ernst van het geweld en de mogelijkheden om hulp te bieden. Deze inschatting vindt veelal plaats in het instroom- en expertiseseoverleg, waar de RvdK dan nog niet bij zit. Besloten wordt om de RvdK erbij halen, als:

- Er is wel sprake van onveiligheid bij een kind (18-) in een (afhankelijkheids)relatie en er is GEEN overeenstemming en samenwerking met de direct betrokkenen. De benodigde informatie is dus wel beschikbaar, maar er is onvoldoende samenwerking met direct betrokkenen.
- Er zijn ernstige en zwaarwegende zorgen over onveilig gedrag bij een kind (18-) in een (afhankelijkheids)relatie en het lukt niet om de benodigde informatie te verzamelen om samen de veiligheid te wegen, bijvoorbeeld omdat de gezinsleden alle hulp, gesprekken of contact mijden.

De uitkomst kan zijn dat de RvdK wordt geconsulteerd. Deze bepaalt dan op basis van een inschatting van de onveiligheid/ontwikkelingsbedreiging van het kind en de mogelijkheden om hulp te bieden of de betrokkenheid van de RvdK daartoe beperkt blijft en of dat een weegmoment (fase 2) komt. De coördinerend professional bespreekt de uitkomst met de RvdK en met het gezin en plant een gezinsoverleg met weegmoment in.

7.2 Fase 2 Het weegmoment

Het doel van dit weegmoment is om met het gezin, de betrokken hulpverleners en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) de situatie van het gezin en vooral de kinderen te bespreken en te bepalen welke hulp nodig is en of dit verplichte hulp zou moeten zijn. Wanneer in het gesprek duidelijk wordt dat de vrijwillige hulp niet voldoende is zal de RvdK het besluit nemen een onderzoek op te starten om te kijken of de kinderen onder toezicht moeten worden gesteld en er dus verplichte hulp moet komen. Dit onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming zal dan de volgende stap zijn.

Het voordeel van deze stap, alvorens een Raadsonderzoek te starten, is dat in aanwezigheid van de RvdK er zich soms nog een nieuwe mogelijkheid voor samenwerking voordoet. Vanuit een samenwerkende houding kunnen er openingen ontstaan om samen vervolgstappen te zetten. Dan kunnen tevens afspraken worden gemaakt wie zicht houdt op de veiligheid (procesmatig) gedurende het onderzoek.

Het weegmoment vindt in principe plaats in een gezinsoverleg. Dit overleg wordt gevoerd volgens de TOP-3, waarbij ieders perspectief wordt gehoord. Besluitvorming vindt plaats of een raadsonderzoek nodig is om te bezien of een kinderschermingsmaatregel nodig is. Dit is aan de RvdK voorbehouden te besluiten.

Ook als er al een Ondertoezichtstelling (OTS) is over de kinderen en de jeugdbeschermer vindt dat de OTS niet verlengd hoeft te worden, wordt er een weegmoment ingepland. De RvdK heeft de wettelijke taak dit kernbesluit van de jeugdbeschermer te toetsen. De jeugdbeschermer plant het overleg in, en samen met het gezin en de RvdK wordt er besproken of de doelen van de OTS zijn behaald en wat er eventueel nog nodig is aan vrijwillige hulpverlening onder regie van het lokaal team, (eventueel RVN).

Deelnemers zijn de gezinsleden en de belangrijke mensen om hun heen, betrokken professionals (voor zover relevant), de RvdK, een voorzitter en een covoorzitter. De voorzitter wordt door een RVN-partner geleverd. De covoorzitter legt ter plekke de afspraken vast in het TOP-3 plan, geprojecteerd op het scherm zodat iedereen mee kan kijken of ze goed zijn vastgelegd.

De locatie is bij een van de betrokken organisaties.

Het kan zijn dat een weegmoment in een gezinsoverleg niet passend is en maatwerk nodig is. Bijvoorbeeld omdat ouders ook een Raadsonderzoek willen en dat een weegmoment niet nodig is. Of omdat het wenselijk is dat beveiliging beschikbaar is bij het overleg en de setting van de regionale Beschermingstafel wenselijker is. In dat geval bekijken de coördinerend professional en de RvdK samen met gezinsleden wat passend is en doen wat nodig is. In ieder geval hebben kinderen vanaf 12 jaar het recht op het geven van een mening en moeten zij hierover worden gehoord.

7.3 Fase 3 Het Raadsonderzoek

Een Raadsonderzoek door de RvdK heeft als doel om de rechter te adviseren wel/niet een kindbeschermingsmaatregel op te leggen. Voorafgaand aan het onderzoek, moet het gezin goed worden geïnformeerd en voorbereid.

Het Raadsonderzoek vindt in principe plaats in een gezinsoverleg, met dezelfde deelnemers (voor zover nodig) als bij het weegmoment en een voorzitter van de RvdK. Conform de landelijke afspraken, maakt de RvdK gebruik van de al bekende informatie. Dit zorgt ervoor dat het proces niet onnodig lang duurt en gezinnen en professionals dubbel informatie moeten aanleveren. In ieder geval spreekt de RvdK altijd leden van het betrokken gezin ((pleeg)ouders en kinderen) twee keer. Na dit overleg is het onderzoek grotendeels klaar, tenzij de RvdK nog aanvullende informatie nodig heeft.

Indien het raadsonderzoek niet plaats kan vinden in een gezinsoverleg zal de RvdK in het onderzoeksplan besluiten hoe het de nog benodigde, aanvullende informatie verzamelt.

De RvdK rapporteert de informatie en de weging en onderbouwt het genomen besluit in het Raadsrapport. Indien een Kinderbeschermingsmaatregel wordt verzocht, zal de RvdK een verzoekschrift indienen bij de kinderrechter en de rapportage als bijlage versturen. Het gezin en de GI ontvangen eveneens het rapport.

Het kan zijn dat een Raadsonderzoek in een gezinsoverleg niet passend is en maatwerk nodig is. Bijvoorbeeld omdat de beschikbare informatie zodanig is, dat een dergelijk overleg een herhaling van zetten zou worden. Of omdat het niet wenselijk is om met alle betrokkenen tegelijk om tafel te zitten. In dat geval kijkt de RvdK samen met de betrokkenen naar een passend alternatief.

Bij alle spoedmaatregelen, zoals een voorlopige ondertoezichtstelling (VOTS), geldt de reguliere route volgens de regionale samenwerkingsafspraken.

8. Crisis (acute onveiligheid) en dan

Er is sprake van een crisis in een gezin/huishouden, als er acute onveiligheid is, zoals gedefinieerd in de TOP-3 methodiek. Bijvoorbeeld: als er binnen 48 uur sprake is van een levensbedreigende situatie, er een sterk vermoeden is van seksueel misbruik of er een (dreiging met een) vuurwapen is. Aangezien de methodische stappen van GSV & TOP-3 worden gevolgd bij gezinnen/huishoudens met structurele onveiligheid, is er altijd een kans dat gedurende het doorlopen van die stappen, er een keer een crisis zal zijn. Dan is het van belang het lopende proces te stoppen en eerst veilig te stellen.

Een crisis bij een gezin/huishouden tijdens kantooruren bij een gezin of huishouden dat al ondersteuning ontvangt van het lokaal team, wordt door het lokaal team opgepakt. In alle andere gevallen (dus zonder betrokkenheid lokaal team of buiten kantooruren), wordt dit door Veilig Thuis (VT) opgepakt. Bij de start van de proeftuin is de crisisdiensten functie van VT (vooralsnog) niet meegegaan, omdat deze niet specifiek voor de beperkte omvang van het postcodegebied kan worden ingericht. Dat betekent dat bij een crisis buiten kantooruren VT regionaal op dezelfde manier de crisisdienst inzet.

De gemeente Zaanstad wordt gevraagd een oplossing te vinden voor wie in actie kan/moet komen in het geval van een crisis bij een gezin/huishouden tijdens kantooruren, waar het Sociaal wijkteam (SWT) bij is betrokken, omdat op dit moment deze afspraak voor de SWT's niet uitvoerbaar is. De gemeente Waterland wordt gevraagd hiernaar te kijken voor beide lokale teams.

Vervolgens is het van belang dat de coördinerend professional bespreekt welke eventuele bijstelling van het Veiligheidsplan nodig is om dit in de toekomst te voorkomen. Daarbij is het van belang als professional rustig te blijven en niet af te wijken van de gemaakte afspraken. Een crisis is een logisch en begrijpelijk onderdeel van het proces en ook dan is het van belang naast het gezin/huishouden te blijven staan en hen te helpen zich aan de gemaakte afspraken te houden. Daarna kan verder worden gegaan met de methodische stappen van GSV & TOP-3.

Het Tijdelijk Huisverbod (THV) is een bestuursrechtelijke maatregel, (nu) gericht op de achterblijver. Het is daarmee een crisisinterventie, waarbij volgens het Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid (GSV), eerst de acute veiligheid wordt geborgd voordat een TOP-3 wordt opgesteld of voordat er mee wordt verdergegaan. Bij de uitvoering van een THV is het cruciaal dat de betrokken partijen onder hoge tijdsdruk weten wat ze dienen te doen. De in februari 2022 vastgestelde regionale werkwijzer biedt deze duidelijkheid. In de praktijk werken deze afspraken goed. Tegelijkertijd zijn er mogelijkheden om beide werkprocessen meer in lijn met elkaar te brengen en daardoor maximaal gebruik te maken van de voordelen van beide werkprocessen. Zo is er de wens om de professional (en diens organisatie) die met het gezin verdergaat (en mogelijk nu al betrokken is in het gezin/huishouden), eerder in het proces te betrekken.

Voor de korte termijn blijft de huidige werkwijze met de THV gehandhaafd bij de partijen die nu aan zet zijn. En wordt wel, aan de hand van concrete voorbeelden, gekeken hoe de bestaande afspraken kunnen worden verrijkt met de methodische aanpak van GSV & TOP-3. Voor de langere termijn is het wenselijk om opnieuw het generieke werkproces onder de loop te nemen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen wat de eerste 24/48 uur moet worden geregeld en wat daarna. En hoe de aandacht voor de achterblijver zo snel mogelijk kan worden uitgebreid naar aandacht voor alle betrokken volwassenen en eventueel kinderen, in samenhang.

De themagroep THV (SMD, RN, JBRA, VT, Blijf Groep, politie, Civil Care en programmateam) wordt gevraagd met een voorstel te komen hoe voor de korte termijn de bestaande afspraken kunnen worden verrijkt zodat er samenhang is tussen THV aanpak en proeftuin.

9. Expertise en maatregelen Jeugdreclassering

9.1 Wat is jeugdreclassering (JR)?

Jeugdreclassering richt zich op jongeren tussen de 12 en 23 jaar die een strafbaar feit hebben gepleegd of ernstig schoolverzuim vertonen. De jeugdreclasseringsmaatregel wordt opgelegd door de officier van justitie of de kinderrechter, op basis van een Raadsonderzoek van de RvdK. De kern van het jeugdstrafrecht is niet primair gericht op straf, maar op het stimuleren van gedragsverandering bij de jongeren om verder delict gedrag te voorkomen.

De belangrijkste doelstellingen zijn:

- Voorkomen van herhaling van strafbaar gedrag
- Opbouwen van een stabiele toekomst (door scholing, werk en sociale vaardigheden)
- Creëren van een ondersteunend netwerk

Jeugdreclassering valt onder de bredere noemer jeugdbescherming en wordt uitgevoerd door de gecertificeerde instellingen (GI's). Jeugdbescherming, zoals we tot nu toe in de proeftuin erover spraken, betreft de verplichte hulp bij de opvoeding van kinderen. Jeugdreclassering is verplichte hulp voor jongeren die met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen of school verzuimen. Een reclasseringsmaatregel duurt tussen de 6 maanden en 2 jaar. Op dit moment voert JBRA circa 50 beschermingsmaatregelen uit en circa 8 reclasseringsmaatregelen in de proeftuin.

9.2 Nadere duiding doelgroep

Delict gedrag is een vorm van onveiligheid, die niet los te zien is van de jeugdbescherming in de brede zin. Sommige gezinnen worden belast met een veelheid aan problematiek, zoals armoede, sociale uitsluiting, psychiatrische problematiek, trauma, huiselijk geweld, relationele problemen, middelenafhankelijkheid en fysieke/emotionele onveiligheid. Jeugdcriminaliteit is dan vaak een uitingsvorm of resultante van deze onderliggende problematiek en onvoldoende bestaanszekerheid. Bij jongeren gaat dit gecombineerd met de drang om ergens bij te horen en status te hebben, daar waar zij het gevoel hebben elders in de maatschappij deze erkenning niet te krijgen. Voor deze jongeren is het belangrijk om, naast specifieke interventies om delict gedrag af te wenden, de gezinnen te versterken. Zij vervullen immers de meest belangrijke rol in het stabiel laten opgroeien van hun kinderen naar evenwichtige volwassenen.

Bij kinderen onder de 12 jaar is geen jeugdreclasseringsmaatregel; dan is altijd sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel (als een maatregel nodig wordt geacht).

9.3 Expertise en maatregelen JR in proeftuin

De ambitie van de proeftuin is om kindermishandeling en huiselijk geweld bij de wortel aan te pakken. Daar horen de kinderen met een jeugdreclasseringsmaatregel en hun gezinnen bij. De praktijk laat namelijk zien dat kinderen met een jeugdreclasseringsmaatregel uit dezelfde type gezinnen komen als de kinderen met een jeugdbeschermingsmaatregel.

De jeugdreclassering heeft daarmee toegang tot gezinnen waar zorgen zijn, waar vaak andere partners uit het RVN en lokale teams een bijdrage kunnen leveren aan het (structureel) stoppen van het onveilig gedrag. Zo hebben de jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel, inclusief hun gezinnen, baat bij de werkwijze van de proeftuin. Daarnaast heeft de huidige doelgroep van de proeftuin er baat bij, als JR onderdeel wordt van de proeftuin. De methodieken, taal en tools van beide systemen zijn wel verschillend. Het strafrecht en daarmee de jeugdreclasseringskolom biedt daarmee mogelijkheden waar de rest van de proeftuin nu niet over beschikt.

Tegelijkertijd kan vroegsignalering in de proeftuin een (doorgroeit) delict gedrag voorkomen. Schooluitval onder jongeren is een risicofactor en een voorspeller op toekomstig delict gedrag. Een andere risicofactor is omgang hebben met jongeren met delict gedrag. JR heeft daarmee expertise, waarmee een bijdrage kan worden geleverd aan de inzet van andere partners uit het RVN en lokale teams bij gezinnen en jeugdreclasseringsmaatregelen kunnen worden voorkomen.

9.4 Passend binnen landelijk kader

De proeftuin heeft als uitgangspunt dat binnen de wettelijke kaders wordt gewerkt en zoveel mogelijk in aansluiting bij de landelijke ontwikkelingen. Het koersbesluit van het huidige Kabinet voorziet in regionale veiligheidsnetwerken, decentraal georganiseerd in (in principe) 25 regio's, waar de jeugdreclassering (en de Raad voor de Kinderbescherming) buiten valt.

Jeugdreclassering wordt, gegeven de verantwoordelijkheid van het Rijk voor de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen, onder centrale aansturing gebracht. Wel krijgt JR een regionale inbedding. Hoe waarborging van JR-expertise in het RVN plaatsvindt, is nog niet bekend. Aangezien de proeftuin een netwerksamenwerking behelst en geen organisatorische wijziging, past dit voorstel in het landelijk kader.

9.5 Geen aanpassingen in werkwijze

De werkwijze, zoals die in deze notitie is omschreven, hoeft niet aangepast te worden als de expertise en/of de gezinnen waar een jeugdreclasseringsmaatregel speelt, onderdeel worden van de proeftuin. Er is een extra expertise die erbij kan worden gehaald door het lokaal team en de overige RVN-partners. En bij de jongere met een reclasseringsmaatregel, start de GI volgens GSV & TOP-3 met het verzamelen van informatie en wordt nadrukkelijk ook gekeken naar de veiligheid van de rest van de gezinsleden. De uitvoerende organisaties zijn al kernpartners. Door dit onderdeel toe te voegen, verandert dat niet.

Voor de lokale teams is dit (deels) een bekende doelgroep en moet goed worden gekeken of aanvullende expertise nodig is of aanvullende samenwerkingsafspraken, voordat implementatie medio 2026 plaatsvindt.

De werkgroep Leren en ontwikkelen wordt gevraagd om met het lokaal team de benodigde expertise nader uit te werken.

Een nog op te richten themagroep wordt gevraagd of/ welke aanvullende samenwerkingsafspraken nodig zijn en na een half jaar te evalueren hoe dit loopt.

De gemeente Zaanstad wordt gevraagd om integratie van het Actieteam Jeugd in Noord met deze proeftuin tot één werkwijze (voor de gemeente Zaanstad).

De regionale contractmanagers worden gevraagd om de contracten met de GI's aan te passen op het aantal maatregelen inclusief JR met de bijbehorende capaciteit, vanaf het moment dat dit wordt geïmplementeerd.

10. Leren en ontwikkelen

10.1 Coachingsessies

De coachingsessies zijn een aanvulling op de twee dagen basismodule GSV & TOP-3. De focus ligt op het in praktijk brengen van de grondhouding en het werken volgens GSV & TOP-3. Deze sessies bieden professionals ruimte om methodische vragen te stellen en te oefenen met situaties uit de praktijk. Denk aan vraagstukken als:

- Waarom kom ik niet verder in dit traject?
- Hoe werk ik gelijkwaardig samen, vanuit ieders eigen positie en belang en meervoudige partijdigheid?
- Hoe handel ik als er in een TOP-3 gezinsoverleg uiteenlopende meningen zijn?
- Ik ben binnenkort voorzitter van een TOP-3 gezinsoverleg, kan ik een keer oefenen?
- Hoe neem ik verantwoordelijkheid als ik niet alleen beslis en het proces daardoor langer duurt?

De coachingsessies zijn gebaseerd op de uitgangspunten van de proeftuin, waarin leren en ontwikkelen centraal staan. Er wordt gewerkt in gemengde groepen, waarin professionals van verschillende organisaties samen leren en elkaars taal leren begrijpen. Iedereen leert, van professional tot bestuurder, en er is structurele aandacht voor het onderhouden van kennis en vaardigheden. Zo is bijvoorbeeld ook aandacht voor gegevensdeling, over wanneer wel/niet informatie mag worden gedeeld en of deze feitelijk is.

Door het werken met het handelingskader in combinatie met coaching, lopen professionals aan tegen persoonlijke en organisatorische barrières (zoals regels, richtlijnen en bestaande afspraken). In de sessies leren zij deze barrières te herkennen, doorbreken of te verdragen. Dit leidt tot meer inzicht, groeiende moed om het anders te doen en een versterking van de professionele grondhouding.

In de coaching is ook aandacht voor de rol van voorzitter van het TOP-3 gezinsoverleg. Dit is voor menigeen een nieuwe rol die tijd en oefening vraagt om hier bekwaam in te raken.

Ook managers en bestuurders/directeuren nemen deel aan coaching. Voor managers ligt de focus op het faciliteren van professionals en het begrijpen van wat het handelingskader van hen vraagt. Voor bestuurders/directeuren draait het om het vormgeven van netwerksamenwerking vanuit dezelfde grondhouding.

Daarnaast zullen steeds nieuwe professionals deelnemen aan de proeftuin (door personeelwisseling of uitbreiding van het postcodegebied). Dat maakt dat TOP-3 training en coaching, zoals hiervoor omschreven, structureel aangeboden moet gaan worden in de proeftuin.

10.2 Intervisie

Waar coaching nadrukkelijk gaat over handelen vanuit het handelingskader en hoe je dat bijvoorbeeld in een specifiek gezin of huishouden doet, heeft de intervisie betrekking op de professional zelf en het inzetten van jezelf als instrument. Intervisie heeft als doel professionals doelgericht en bewust te laten kijken naar hun eigen rol, handelen en waardoor dit wordt beïnvloed. Door terug te kijken naar een situatie en de eigen rol daarin, wordt duidelijk wat de eigen triggers zijn en waarom iets gebeurt. Met die kennis kan vervolgens bewuster worden gewerkt en een andere aanpak worden gekozen. Daarmee heeft intervisie een ander karakter dan de coaching. Aangezien het gericht is op de persoonlijke ontwikkeling, is het aan de professionals om te bepalen of ze dit binnen de moederorganisatie of vanuit de setting van de proeftuin gefaciliteerd willen krijgen.

De werkgroep leren en ontwikkelen wordt gevraagd dit verder praktisch uit te werken (interessepeiling en zo gewenst faciliteren).

10.3 Ervaringsdeskundigheid; Werkplaats proeftuin

In de proeftuin werken professionals gelijkwaardig samen met gezinnen/huishoudens. Ervaringsdeskundigen kunnen hierin ondersteunen, bruggen bouwen en mee reflecteren en ontwikkelen. Hiervan wordt nog onvoldoende gebruik gemaakt. Ervaringsdeskundigheid is niet te generaliseren naar alle gebieden en zorgen die er kunnen zijn, net zoals dat geldt voor de deskundigheid van een professional. Samen met (getrainde) ervaringsdeskundigen wordt gekeken op welke wijze hun expertise kan worden ingezet. Uiteindelijk doel is dat in de proeftuin samenwerking en ontwikkeling met ervaringsdeskundigen vanzelfsprekend wordt.

De werkplaats ervaringsdeskundigen is gevraagd verder uit te werken welke stappen we in 2026 hierin met elkaar kunnen zetten.

De werkgroep leren en ontwikkelen wordt gevraagd hoe om te gaan met nieuwe medewerkers die de werkwijze in de proeftuin nog niet kennen. En de werkgroep wordt gevraagd na te denken hoe we collectief kunnen evalueren en leren van wat bijvoorbeeld in een instroom- en expertiseoverleg wordt besloten.

10.4 Behoud expertise eigen organisatie

De reden om als lokaal team partners van het RVN erbij te halen, is omdat deze een bepaalde expertise en/of bevoegdheid hebben. Het is dus van groot belang dat die expertise behouden blijft en verder doorontwikkeld. In het (landelijk) denken over het Toekomstscenario wordt hierin een relatie gelegd met regionale expertiseplatforms. Het is wenselijk dit onderwerp in 2026 gezamenlijk in de proeftuin op te pakken.

11. Gegevensdeling

In het instroom- en expertiseoverleg worden gezinnen of huishoudens altijd anoniem besproken, omdat in deze fase niet altijd al duidelijk is met welke organisaties gegevens gedeeld mogen of moeten worden en er niet altijd toestemming is van het gezin/huishouden. Als een professional tijdens het overleg denkt het gezin/huishouden toch te kennen, stapt hij/zij uit het overleg.

De werkgroep gegevensdeling wordt gevraagd of voor de navolgbaarheid dit 'uitstappen' moet worden geregistreerd.

In een TOP-3 plan komt alleen informatie over de (on)veilige situaties en risicofactoren. De rest zal altijd elders genoteerd moeten worden. Per organisatie zal selectief moeten worden bepaald wat 'die rest' is.

De TOP-3 gezinsoverleggen vinden niet anoniem plaats en worden gehouden in aanwezigheid van het gezin/huishouden, hun netwerk en de betrokken professionals. Als het gezin/huishouden niet aanwezig wil zijn tijdens het TOP-3 gezinsoverleg wordt door de coördinerend professional op basis van aard en/of ernst van het gewelddadig, misbruikend en/of verwaarlozend gedrag bepaald of het overleg zonder aanwezigheid van het gezin/huishouden doorgaat. Ook dan is er geen sprake van anonimiteit, omdat de aanwezigen allen betrokken zijn bij het gezin/huishouden.

11.1 (Geen) toestemming en de taskforce gegevensdeling

In dit werkveld ervaren professionals handelingsverlegenheid bij het delen van informatie. Terwijl juist het samenbrengen van gegevens – met betrokkenen – essentieel is om situaties van onveiligheid goed te begrijpen en passende hulp of interventie te kunnen bieden. Samen met de Taskforce gegevensdeling van het Ministerie van Justitie wordt gewerkt aan duidelijke, gedragen afspraken over wat wel en niet kan, onder welke voorwaarden, en hoe dit juridisch goed wordt geborgd. Het uiteindelijke resultaat, de samenwerkingsovereenkomst gegevensdeling, inclusief DPIA (instrument om privacyrisico's bij gegevensdeling in kaart te brengen):

- geeft professionals houvast en versterkt hun handelingsruimte;
- geeft handen en voeten aan de rechtspositie van betrokkenen;
- koppelt privacy afspraken aan bestaande werkafspraken en trainingen op basis van het Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid (GSV);
- sluit aan bij afspraken die binnen de proeftuin zijn

gemaakt en het handvat gegevensdeling sociaal en veiligheidsdomein en de toekomstige Wet Aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (WAMS). Volgens planning is de samenwerkingsovereenkomst inclusief DPIA februari 2026 klaar.

Het blijkt namelijk dat feitelijk de toestemming van het gezin/huishouden geen vereiste is om samen te kunnen werken aan veiligheid. Transparantie en goed informeren is wel een vereiste. Terwijl tot nu toe het verzamelen van informatie, voorafgaand aan een TOP-3 gezinsoverleg, gebeurt op basis van toestemming van het gezin/huishouden. En als het gezin/huishouden geen toestemming aan het lokaal team geeft, bepaalt de aard en/of de ernst van (het vermoeden van) het onveilig gedrag het vervolg, namelijk óf VT gaat informatie opvragen bij derden óf het lokaal team gaat als eerste aan de slag. Deze werkwijze handhaven we, totdat de Taskforce dit punt verder heeft uitgewerkt en verwerkt in samenwerkingsafspraken. Eventuele dilemma's in de uitvoering kunnen worden besproken in het instroom- en expertiseoverleg.

Let wel: ook als een bevoegdheid wordt ingezet, wordt gewerkt vanuit de grondhouding en passend bij de methodische stappen. Dit betekent onder meer dat de informatie zoveel mogelijk samen met het gezin/huishouden wordt verzameld.

11.2 Klachten

Het gezin/huishouden kan een klacht indienen bij de coördinerend professional over een betrokken professional en over de handelwijze in de proeftuin, conform de klachtenprocedure van de organisatie van de coördinerend professional. Een klacht over een betrokken professional, niet zijnde de coördinerend professional, kan worden ingediend bij de organisatie van die professional.

De werkgroep communicatie wordt gevraagd hoe we de gezinnen/huishoudens hier goed over kunnen informeren. En hoe we alle betrokken professionals en functiegroepen goed kunnen informeren over het standpunt over de proeftuinen van SKJ en aanverwante organisaties.

De Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) is gevraagd een standpunt ten aanzien van professionals werkzaam in de proeftuin te actualiseren. Dit zal eind 2025 beschikbaar zijn. Tot nu toe is er, voor zover bekend, geen 'proeftuin-zaak' voor de tuchtrechter gekomen.

Bijlage 1 Grondhouding

De grondhouding bestaat uit:

1. **Respectvol omgaan met de ongelijke positie van het gezin/huishouden ten opzichte van professionals:**

Gezin/huishoudens hebben regie over hun eigen leven en keuzes die ze daarin maken. Professionals sluiten maximaal aan op hun verhaal en activeren waar nodig in het dagelijks leven. Zij investeren in een gelijkwaardige werkrelatie met het gezin/huishouden op basis van vrijwilligheid. Ze toetsen steeds bij zichzelf, de leden van het gezin/huishouden en collega's of en hoe ze nog in samenwerking zijn met dit gezin/huishouden. Professionals zijn zich daarbij bewust van de ongelijke positie en laten de ander de regie behouden, zoveel als mogelijk en gewenst. Professionals kunnen overgaan tot de inzet van bevoegdheden en/of maatregelen, als blijkt dat het misbruikend, verwaarlozend of gewelddadig relationeel gedrag niet stopt of steeds opnieuw plaatsvindt. De professional houdt zich ook dan aan alle punten van de grondhouding en stelt altijd de vraag of ingrijpen schadelijker is dan niet ingrijpen.

2. **Onderzoekend en nieuwsgierig zijn:**

Professionals zien en waarderen alle betrokkenen en hebben aandacht voor het versterken van de kwaliteit van de relaties. Als zij misbruikend, verwaarlozend of gewelddadig relationeel gedrag vermoeden, vragen zij dit concreet uit bij alle betrokkenen. Daarmee schetsen ze een zo compleet mogelijk en gezamenlijk beeld. Dit gebeurt met begrip voor ieders perspectief. Er wordt onderscheid gemaakt tussen feiten en meningen.

3. **Verbindend zijn:**

Professionals die betrokken zijn bij een huishouden werken nauw met elkaar samen voor het gezin/huishouden en voor anderen die voor hen belangrijk zijn. Er is respect voor elkaars vakkennis en voor meerdere perspectieven. Zij vormen samen een team met en rond het gezin/huishouden.

4. **Transparant/open en navolgbaar zijn:**

Professionals zijn altijd open over hun handelen: met informatie, uitleg over de resultaten waar naartoe gewerkt wordt, waarom ze bepaalde vragen stellen of beoogde stappen zetten. En over de manier van werken en samenwerken, met duidelijkheid over ieders rol en bevoegdheid. Deze openheid is er vanaf het eerste contact. Een mogelijke overgang naar het voorbereiden of inzetten van overheidsmaatregelen wordt altijd gemarkeerd en is duidelijk. Professionals zijn telkens weer duidelijk over welke vrijwilligheid en keuzevrijheid er is.

5. **Vasthoudend en activistisch zijn:**

Dit vak vraagt vasthoudendheid en daadkrachtig: vasthoudendheid om bij het gezin/huishouden te blijven. Zaken zijn ook niet een-twee-drie opgelost en niet alles is maakbaar. Activisme om de onderliggende problemen te agenderen, om ingepast te zijn in de buurt/wijk waar je werkt. Om daarmee vorm te geven aan gemeenschapskracht en specifieke problemen op gezin/huishouden- of wijkniveau. Om te signaleren en agenderen. Ook structurele, hardnekkige problemen worden gesignaleerd en geagendeerd op beleidsmatig en bestuurlijk niveau.

6. **Er steeds bewust van zijn dat je het ook verkeerd kunt hebben:**

Het is vanzelfsprekend om te reflecteren op eigen waarden, normen en werkwijze, competentie en gekozen route. Om open te staan voor meerdere perspectieven en manieren om het doel te bereiken. Als blijkt dat het anders is of uitpakt dan gedacht, erkennen we dit.

7. **Kritische vragen kunnen stellen en grenzen kunnen aangeven:**

Het betekent op een respectvolle manier kunnen doorvragen, zodat er een volledig beeld ontstaat vanuit de verschillende perspectieven. De eigen grenzen kunnen aangeven en de grenzen van de eigen deskundigheid kennen. Weten wanneer er aanvullende vakkennis nodig is. Altijd wordt de vraag gesteld of de hulp geen schade toebrengt, bijvoorbeeld omdat de toegang tot deze hulp te lang op zich laat wachten. Of de lastige afweging of ingrijpen schadelijker is dan niet ingrijpen.

Bron: Concept handelingskader en handelingsruimte voor professionals van lokale teams en regionale veiligheids-teams, Ontwikkelversie september 2024.

Bijlage 2 Methodische stappen GSV

(zie ook handelingskader en TOP-3 plan)

Fase directe veiligheid

Samen informatie verzamelen

- Zicht krijgen op wie de betrokken volwassenen en/of kinderen zijn en wie belangrijk voor hen zijn (zowel sociaal netwerk als professioneel betrokkenen)
- Zicht krijgen op welk onveilig gedrag plaatsvindt, vanuit alle/verschillende perspectieven

Samen wegen en prioriteren*

- Vanuit verschillende perspectieven wegen en prioriteren en daarbij van elkaar leren en zorgen voor draagvlak

Samen een plan maken (plan directe veiligheid)*

- Met de betrokkenen een concreet plan maken om de onveiligheid stop te zetten, duidelijk afspreken wie wat doet en wie wat in de gaten houdt

Samen aan de slag

- Uitvoeren van plan, nakomen van afspraken en dit regelmatig monitoren en evalueren

Fase persoonlijke groei

- In kaart brengen wat alle betrokken volwassenen en/of kinderen zelf en/of samen nodig hebben om tot persoonlijke groei te komen. is daar herstel of verwerking voor nodig
- Doelen formuleren met alle personen die je hiervoor nodig hebt
- Afspraken maken, in een plan gieten (plan persoonlijke groei)
- Uitvoeren van plan en regelmatig evalueren

***TIP:** Denk hierbij steeds na over wie je nodig hebt in welke fase en bij welke stap, zodat je de situatie belicht vanuit verschillende perspectieven en je draagvlak krijgt.

Fase stabiele veiligheid

Samen informatie verzamelen

- Zicht krijgen op welke risicofactoren iedere keer opnieuw het onveilige gedrag veroorzaken of in stand houden

Samen wegen en prioriteren

- Vanuit verschillende perspectieven wegen en prioriteren welke risicofactoren het grootste effect op het onveilige gedrag hebben (ook hier leren we van elkaar en zorgen we zo voor draagvlak)*

Samen een plan maken (plan stabiele veiligheid)

- Met de betrokkenen en hun netwerk een concreet plan maken om haalbare doelen te koppelen aan de geprioriteerde risicofactoren en hier afspraken over maken*

Samen aan de slag

- Uitvoeren van plan, nakomen van afspraken en deze regelmatig monitoren en evalueren

Bijlage 3 Weging aard en ernst

Vanuit het handelingskader:

- Op basis van de aanwezige informatie op dat moment (concrete onveilige gebeurtenissen en risicofactoren): Is er sprake van gewelddadig, misbruikend en/of verwaarlozend relationeel gedrag en welk type (aard)?

Rationeel gedrag	Gewelddadig	Misbruikend	Verwaarlozend
Lichamelijk	✓	✓	✓
Emotioneel	✓	✓	✓
Seksueel	✓	✓	✓

- Maak een afweging op basis van de combinatie van antwoorden op onderstaande factoren (ernst):
 1. De taxatie van het acuut (direct fysiek) gevaar voor de betrokkenen (*indien van toepassing, direct fysieke veiligheid organiseren*). Risico voor *psychose, suïcide, zichzelf snijden*;
 2. De frequentie van het gewelddadig, misbruikend en verwaarlozend relationeel gedrag;
 3. De duur van het gewelddadig, misbruikend en verwaarlozend relationeel gedrag;
 4. Afhankelijkheid en kwetsbaarheid van de betrokkenen (denk aan leeftijd, eventuele beperkingen, steunstructuur);
 5. De schade en mogelijke schade van het gewelddadig, misbruikend en verwaarlozend relationeel gedrag voor betrokkenen (lichamelijk, emotioneel, seksueel);
 6. Het getaxeerde risico: de hoogte van het risico op toekomstig gewelddadig, misbruikend en verwaarlozend relationeel gedrag;
 7. Stapeling en complexiteit van onderliggende problematiek/patronen die van invloed zijn op het gewelddadig, misbruikend en verwaarlozend relationeel gedrag;
 8. De leerbaarheid van de leden van het gezin/huishouden;
 9. De beleving van de betrokkenen op het gewelddadig, misbruikend en verwaarlozend relationeel gedrag en de last die men ervan heeft.

